

ODBRANA I OTPOR U GRADOVIMA

Značaj urbaniziranih naselja (gradova) postaje sve veći, jer se stalno povećava broj i veličina takvih naselja, u njima se nalazi i gro naših kapaciteta (ljudskih i materijalnih).

Naša doktrina zahteva da ne smemo dozvoliti neprijatelju da nas odbaci od naseljenih mesta, od proizvodnih kapaciteta, od izvora snabdevanja, od komunikacija — jer bi u tom slučaju daleko teže pružali efikasan otpor agresoru i ispunili zadatke opštenarodne odbrane. Doktrina polazi od toga da su naseljena mesta naši prirodni oslonci u organizovanju odbrane na komunikacijskim pravcima, sa velikim mogućnostima i kapacitetima u živoj sili i u materijalnim sredstvima, a i u pogodnostima za uključivanje u sistem odbrane. Zbog toga ne sme biti ni jednog naseljenog mesta koje bi se bez borbe predalo neprijatelju.

Pitanje stepena upornosti odbrane gradova je stvar konkretne situacije. U taktičkom pogledu oni pružaju braniocu mogućnosti da ih uključuje u opšti sistem odbrane kao oslonce za povećanje žilavosti i upornosti odbrane određenog rejona ili pravca. Sa otporom gradova treba početi njihovom odbranom od momenta približavanja neprijatelja, jer je odbrana i kasniji otpor u gradu jedinstveni proces. Iskustva iz proteklih ratova pokazuju da je neprijatelj u onim mestima u koja je ušao bez otpora nalazio određeni oslonac i obično uspevao da koristi postojeće strukture. Tako je bilo i kod nas u drugom svetskom ratu kada je okupator zauzeo gradove praktično bez borbe i nastavio da koristi sve dotadašnje državne strukture radi ostvarivanja svojih ciljeva. Međutim, takvo »gostoprimstvo« mi više nećemo nikome pružiti. Zato mi moramo biti spremni da od same granice branimo svako naseljeno mesto i da ga uključujemo u sistem odbrane. Odbrana gradova i otpor u njima pruža izvanredne mogućnosti da se neprijatelj iscrpljuje, usporava njegovo napredovanje i time ostvaruje cilj — da se neprijatelju nametne dugotrajni i iscrpljujući rat.

Kad je reč o odbrani gradova, treba imati u vidu različite uslove za svaki konkretan slučaj, zavisno od geografskog položaja i drugih osobenosti svakog grada. Svakako da nije isto braniti grad na ravničastom ili manevarskom, ili na brdovitom zemljištu. Isto tako, drugačije je organizovati odbranu i kasnije pružati otpor u gradu ako je u prigraničnom ili priobalnom pojasu, ili na obalama reke od grada u unutrašnjosti zemlje. Zatim, veoma je važno da li se radi o odbrani većeg ili manjeg mesta, itd.

Shvatajući mogućnosti naseljenih mesta za usporavanje tempa napredovanja i njihov značaj, i za branioca i za sebe, agresor će zauzimanju naseljenih mesta prići sa posebnom pažnjom. Opšte je načelo napada da grad treba obići ili opkoliti i prepustiti snagama drugog ešelona da ga zauzmu, kako se ne bi gubio tempo nastupanja. Međutim, to napadač uvek neće moći učiniti, jer su gradovi redovno važne raskrsnice koje kanališu njegova dejstva i često će ga prisiljavati da se, zbog potrebe korišćenja komunikacija za nastupanje, jače angažuje oko zauzimanja gradova.

Važno je napomenuti i to da se u vojnoj literaturi nekih inostranih armija ukazuje na korisnost upotrebe hemijskih borbenih sredstava prilikom zauzimanja, kako se navodi »naseljenih mesta i utvrđenih rejona«. Poznato je da se u divizijama nekih zemalja nalaze značajna hemijska borbeno sredstva i da komandanti divizija imaju velika ovlašćenja za njihovu primenu (kada za to dobiju načelno odobrenje od više komande). Ovo se naročito odnosi na potrebu psihohemijskih i nervnih bojnih otrova u zoni dejstva divizije (tada komandant divizije određuje vreme početka, količinu sredstava i ciljeve). Iz ovoga se može zaključiti da bi u određenom periodu, a naročito pri prelasku od konvencionalnih ka nuklearnim uslovima, moglo doći do masovne upotrebe hemijskih borbenih sredstava pri zauzimanju naseljenih mesta. Ovo i zbog toga što nuklearna sredstva mogu biti nepodobna za napad na neka naseljena mesta zbog zarušavanja, požara, potrebe zauzimanja određenih objekata neoštećenih (aerodroma, željezničkih čvorova, industrijskih postrojenja, itd.), gde kratkotrajni bojni otrovi mogu odigrati značajnu ulogu.

Gradovi će se braniti svim raspoloživim snagama, počev od angažovanja za to operativne vojske i teritorijalnih jedinica do borbe stanovništva. Ako neprijatelj privremeno zauzme grad, borba će se nastaviti diverzijama, udarnim grupama, sabotажama i svim drugim oružanim i neoružanim oblicima otpora stanovništva. Što se tiče organizovanja akcija, posebno otpora u gradu, za to niko nema gotov recept. Osnovno je da se u početnoj fazi bude što fleksibilniji, da se ima što više udarnih grupa, pokrivajući obavezno svu teritoriju gra-

da, a kasnije, prema razvoju situacije u gradu, treba angažovati celokupno stanovništvo da pruža otpor neprijatelju.

Koje su to snage agresora s kojima bi se mogli sukobiti pri odbrani gradova? Prvo, to su njegove operativne jedinice kojima zauzima grad; zatim, to su razne vrste njegovih snaga bezbednosti i, na kraju, razni emigranti malodušnici i neprijatelji našeg sistema koje će agresor angažovati za svoje potrebe. Naše iskustvo iz NOR-a u odnosu na kolaboracioniste je zaista skupo plaćeno i zato problem mogućih saradnika okupatora moramo najradikalnije rešavati. Ovde bih pomenuo i iskustvo iz alžirskog rata. Francuzi su grad Alžir pokrivali snagama od preko jedne divizije, ali nisu mogli kontrolisati četvrt Kazbu, iako su u gradu imali preko 1000 agenata i policajaca, dok se nisu ubacili u alžirske redove. To je ono sa čim i mi moramo računati i na što moramo obratiti pažnju. Saradnike agresora moramo nemilosrdno uništavati. Tu počinje, u stvari, naša borba i otpor agresoru.

Za uspešnu odbranu gradova veoma su važne mirnodopske pripreme. Iskustvo je pokazalo da one moraju biti svestrane, potpune i stalne. Moramo računati s tim da nam izvesne sadašnje organizacije neće sutra moći funkcionisati u jednom zauzetom gradu, pa se treba unapred pripremiti za takvu situaciju. Kako je u jednoj diskusiji jedan sagovornik pomenuo, mi moramo obezbediti da nam gradovi za neprijatelja budu »izvana ježevi a iznutra osinjaci«. Samo tako možemo odgovoriti zahtevu koncepcije ONO — da se uspešno borimo protiv neprijatelja i da lomimo njegovu snagu, da mu otežavamo život i ne dozvolimo, ne samo da organizuje svoj okupacioni sistem, nego da nema ni jednog mirnog časa u našim gradovima koje bi eventualno uspeo da zauzme.

Kapetan fregate

Muradij ISABEGOVIĆ